

Sosyal Bilimler Liselerindeki Öğrencilerin Müzik Dersine Yönelik Görüşleri: Bursa İli Örneği

Opinions of Students in Social Sciences High Schools About Music Lessons: The Example of the Province of Bursa

Nur Didem TAŞKIRAN ^{ID}, Yüksek Lisans Öğrencisi, Uludağ Üniversitesi, 802141006@ogr.uludag.edu.tr

Ajda ŞENOL SAKİN ^{ID}, Doç. Dr., Uludağ Üniversitesi, ajdasenol@uludag.edu.tr

Taşkiran, N.D. ve Şenol Sakin, A. (2022). Sosyal Bilimler Liselerindeki Öğrencilerin Müzik Dersine Yönelik Görüşleri. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), 663-687.

Geliş tarihi: 15.03.2022

Kabul tarihi: 05.06.2022

Yayımlanma tarihi: 28.06.2022

Öz. Sosyal Bilimler Liseleri edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında öğrencilerin bilim insanı olarak yetiştirilmelerine kaynaklık etmeyi amaçlamayan kurumlardır. Türkiye’de ortaöğretim düzeyinde eğitim veren Sosyal Bilimler Liseleri “Özel Program ve Proje Uygulayan Eğitim Kurumları (Proje Okulları)” gruplamasında yer almaktadır. Bu çalışmada sınav ile öğrenci alan ve özel program uygulayan bu okullarda eğitim gören öğrencilerin müzik dersine yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bursa ili ile sınırlandırılmış araştırmada Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu İnegöl Halil İnalçık Sosyal Bilimler Lisesinden 16 öğrenci ve BTSO Ali Osman Sönmez Sosyal Bilimler Lisesinden 8 öğrenci, toplamda 26 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler içerik analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda katılımcıların çoğunluğunun bu okulları isteyerek tercih ettiği, kendilerini dinleme alanında yetenekli buldukları/gördükleri ve müzik dersindeki konulara ilgi duydukları sonucuna varılmıştır. Bunun yanı sıra katılımcıların çoğunluğu müzik sınıfının öneminden ve müzik ders saatinin az olmasından bahsetmişlerdir. Katılımcıların müzik dersinden beklentileri arasında ilk sırada enstrüman çalmayı öğrenme yer almaktadır. Araştırmada seçmeli müzik dersini seçen öğrencilerin müziği meslek olarak seçmeyi düşünmediği ama hobi olarak devam etmek istedikleri sonucuna da varılmıştır. Tüm bu sonuçlar doğrultusunda müzik dersinin içeriğine ve işlenişine yönelik getirilen önerilerin yanı sıra araştırmacılara tavsiyelerde de bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Müzik eğitimi, Müzik dersi, Proje okulu, Seçmeli müzik dersi, Sosyal bilimler lisesi.

Abstract. High Schools of Social Sciences are institutions which do intend to provide resources for the Education of students as scientists in the fields of literature and Social sciences. Social Sciences High Schools providing education at the secondary level in Turkey are included in the grouping named “Educational Institutions Implementing Special Programs and Projects (Project Schools)”. In this study, it is aimed to determine the opinions of the students who towards music class study in these schools that accept students with an exam and apply special programs. In this study limited to the province of Bursa, a case study model, one of the qualitative research methods, was used. The study group of the research was formed with 26 students, including 16 students from İnegöl Halil İnalçık High School of Social Sciences and 8 students from BTSO Ali Osman Sönmez High School of Social Sciences. The data were obtained by using a semi-structured interview form. The data obtained from the research were analysed by the content analysis method. According to the results of research, it was concluded that they find/see themselves talented in the field of listening and related to the subjects in the music lesson. In addition to that, many participants mentioned the importance of the music class, as well as the meagre class duration. Among the expectations of the participants from the

music lesson, learning to play an instrument is the first place. In the study, it was concluded that the students who chose the elective music course did not think about choosing music as a profession but wanted to continue as a hobby. In accordance with all these results, in addition to the recommendations made for the consent and processing of the music lesson, recommendations to towards researchers were also made.

Keywords: Music education, Music lesson, Project school, Elective music lesson, Social sciences high school.

Extended Abstract

Introduction. The variety of elective courses in institutions that provide high school education in Turkey and have the status of “Project School” in short varies depending on the situation. Similarly, these courses that students can choose in Social Sciences High Schools vary according to the teacher capacity of the institution. There are two Social Sciences High Schools in Bursa, one of which is BTO Ali Osman Sönmez Social Sciences High School in Osmangazi district and the other one is İnegöl Halil İnalçık Social Sciences High School in İnegöl district. While students can choose music, visual arts and physical education classes at İnegöl Halil İnalçık Social Sciences High School, they can choose only one of the music and physical education classes at BTO Ali Osman Sönmez Social Sciences High School. In the light of all this information, the reasons for choosing the music class and the opinions of the students studying in these schools, which take students through exams and apply special programs, are a matter of curiosity. In this research, it is aimed to determine the reasons for choosing the music class, whether the previous music education has an effect on choosing this lesson, the students' views on the music class procedure, process and expectations, and whether the elective lessons have an effect on the choice of profession.

Method. The research is a case study from qualitative research methods. In this research, the reasons for choosing the music class of the students in social sciences high schools, their predisposition to music, their views on the content and processing of the music class, and their possible wishes and demands was investigated in depth. While forming the study group in the research, homogeneous sampling method, one of the purposeful sampling methods from qualitative research methods, was preferred. Accordingly, the study group of the research consists of 26 students from the 9th grade students of Social Sciences High School in Bursa. Interview technique was used as a data collection tool in the research. In order to conduct the interviews in the research, an interview form containing semi-structured interview questions developed by the researchers was prepared as a data collection tool. The interviews were conducted face to face. The data obtained in the research were analysed by content analysis method.

Results. In the interviews, the participants were asked why they chose the music class. The answers obtained were to develop/learn to play an instrument (7), to develop in the field of music (6), to love music (5), teacher factor (4), necessity (3), to like listening to music (2), random selection (2), lesson content (2), note anxiety (1), lack of gym (1), experience in secondary school (1). In addition, some of the participants stated that the previous music class or music course had an effect on choosing this lesson (14), while some participants stated that they did not (10). Regarding the content of the music class, some participants stated that the topics attracted their attention (15), while some participants stated that the topics did not interest them (6), that the topics were not always/sometimes interesting (1) and that they experienced impossibilities (1). Regarding the course hours, the participants stated that the course hours should be increased (16) and the course hours were sufficient (8). The participants reported positive and negative opinions about the teaching of the music lesson. Negative opinions include lack of music class (6), the opportunity to play an instrument/try different instruments (11), the materials used are sufficient (9), the lack of materials (6), the number of students (6), the arrangement of the music class (2), There are statements that the teaching is bad (1), the course is not taught for talent (1) and the desire for the lessons to be more effective (1). Opportunity to play an instrument/try different instruments (11), satisfaction with the teaching method (11), sufficient materials (9), fun lessons (3), Eba supported lessons (2), use of smart boards (2), efficient lessons (2) their opinions are the positive opinions of the participants. While most of the participants stated that they do not want to choose a profession in the field of music in the future and that they will continue it only as a hobby (19), some participants answered maybe (4) if they cannot win the department or university they want.

Discussion and Conclusion. It can be said from the interviews that most of the participants prefer the music class fondly and willingly, and also because of their interest in the lesson. In general, it is seen that the participants are satisfied with the music class and the subjects, but the participants who do not have a music class especially express this situation. In addition, it was concluded from the interviews that most of the participants thought that the course hours should be increased or more hours should be added as a course after the courses. In line with these results, it is recommended to establish music classes in all institutions, to eliminate the material deficiencies of the classes, to organize concerts, conferences, seminars, interviews, panels and workshops more frequently in the field of music in schools, and to plan activities that will allow students to participate in extracurricular activities.

Giriş

Müziğin bir sanat olduğu bilinmektedir ve bu önemli sanat türünde gerçekleşen eğitimin nasıl olduğu, ne şekilde verilmesi gerektiğine ilişkin birçok görüş bulunmaktadır. Müzik eğitimi sadece fiziken, beyin gücünü kullanarak ya da sadece nota bilgisine dayanan bir eğitim türü olmamak ile beraber hissiyatın da ön plana çıktığı bir eğitimidir. Károlyi'nin (1999: 7) de belirttiği gibi "Müzik hem sanattır hem bilim. Dolayısıyla hem duygusal olarak algılanabilmeli hem de akıl ile kavranabilmelidir". Buradan yola çıkarak müzik eğitiminin daha kalıcı ve daha sürdürülebilir hale gelebilmesi için sanat gibi estetik ve duygusal bir yaklaşım; bilim gibi de dikkatli bir çalışma gerekmektedir.

Müzik eğitimi; aktive etmek, farkındalığı artırmak ve çocuğun algısını yükseltmek gibi bir misyona sahiptir. Onları sesler aracılığı ile kendilerini ifade etmeye yönlendirerek potansiyellerini geliştirecek ve müzikal deneyimleriyle zekâ şekillenmesinde de önemli rol oynamasını sağlayacaktır (Filimon, 2014). Müzik eğitimi üç başlık altında gruplanabilmektedir. Genel müzik eğitimi, özengen (amatör) müzik eğitimi ve profesyonel (mesleki) müzik eğitimi (Uçan, 1997; Çuhadar, 2014). Bunlardan genel müzik eğitimi okul öncesi dönemi de kapsayarak lisans dönemine kadar devam eden ve eğitimi verilen müzik eğitimidir. Genel müzik eğitimi, farklı müzikal hedefleri karşılamak için tasarlanmış okul müfredatı içinde gelişen ve şarkı söyleme, enstrüman çalma, müzikal yaratıcılık ve müzik ile bağlantı kurmayı sağlayan bir eğitim türüdür (Abril ve Gault, 2016). Özengen (amatör, yaygın) müzik eğitimi ise, okul dışında yapılan her türlü müzik eğitimi türüdür. Dill (2015) bu eğitim türünde gönüllülüğün esas olduğunu vurgulamaktadır. Profesyonel (mesleki) müzik eğitimi; gelecekteki müzik alanında yetişen sanatçıların ve müzik eğitimcilerinin müzik becerileri ile ilgili eğitim sağlayan ve vizyonlarını genişleten eğitim türüdür (Westerlund ve Gaunt, 2021).

Bu tanımlardan yola çıkarak genel müzik eğitiminin örgün bir eğitim olduğu ve günümüzde anaokullarından başlamakta olup orta öğretimin sonuna kadar devam ettiği söylenebilir. Genel müzik eğitimi okul öncesi eğitimde, ilkökul ve ortaokullarda zorunludur (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2020). İlkokul ve ortaokullarda bir saat olan müzik dersi orta öğretim kurumlarında ise okulun verdiği eğitim şekline ve durumuna göre değişmektedir. Buna göre, Anadolu Liselerinde, Sosyal Bilimler Liselerinde, Spor Liselerinde her sınıfta zorunlu/seçmeli olarak haftada 2 ders saati, Fen liselerinde sadece 9. ve 10. sınıflarda görülmekte olup zorunlu/seçmeli şeklinde haftada 2 ders şeklinde verilmektedir. Anadolu İmam Hatip Liselerinde zorunlu/ seçmeli olarak verilmekte olup 9. sınıflarda haftada 2 ders saati; 10, 11 ve 12. sınıflarda ise haftada 1 ders saati olarak işlenmektedir. Mesleki Teknik ve Anadolu Liselerinde ise sadece 9. sınıflarda zorunlu/seçmeli olarak haftada 2 derstir (MEB, 2018).

Bunun yanı sıra Türkiye'de eğitim veren lise türleri; Fen Lisesi, Anadolu Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi, Spor Lisesi, Açık Öğretim Lisesi ve Çok Programlı Anadolu Liseleridir (MEB, 2021). Türkiye'de ortaöğretim düzeyinde eğitim veren lise türlerinden olan Sosyal Bilimler Liseleri "Özel Program ve Proje Uygulayan Eğitim Kurumları (Proje Okulları)" gruplamasında yer almaktadır. Proje Okulları'nda yönetici ve öğretmen seçimi diğer atamalardan farklıdır ve öğrenciler bu okullara LGS sonucundaki puanlarının üstünlüğüne göre girebilmektedirler.

Sosyal Bilimler Liselerinde müzik dersi zorunlu/seçmeli olarak yer almaktadır. Sosyal Bilimler Liselerindeki hazırlık sınıfında öğrenciler müzik/beden eğitimi/görsel sanatlar olmak üzere üç dersten birini seçebilmektedirler ve bu dersler haftalık ders çizelgesinde 4 ders saati olarak görülmektedir. Ayrıca hazırlık sınıfı olsun ya da olmasın öğrenciler 9, 10, 11 ve 12. sınıflarda da müzik/beden eğitimi/görsel sanatlar derslerinden birini seçmektedir. Bu sınıflarda müzik dersi haftalık 2 ders saati olarak programda bulunmaktadır (MEB, 2018).

Sosyal Bilimler Liselerinde müzik, beden eğitimi ve görsel sanatlar derslerine yönelik bu uygulamaya ek olarak öğrencilerin istedikleri dersi seçip bir sonraki öğretim yılında başka bir seçmeli ders seçebilme durumları da söz konusudur. Örneğin 9. sınıfta müzik dersini tercih etmiş bir öğrenci, bir sonraki eğitim öğretim yılında isterse müzik dersini yine tercih edebilir; beden eğitimi ya da görsel sanatlar dersini de tercih edebilmektedir. Bu durumun avantajlarından bazıları şunlardır: Derslerde değişiklik yapabilme hakkı ile öğrenciler yeteneklerini tanıma, anlama ve keşfetme fırsatı bulmaktadır. Ayrıca farklı ders ortamları sayesinde sosyal ortamını geliştirebilmektedir. Fakat bu uygulamanın avantajları olduğu gibi dezavantajları da bulunmaktadır. Örneğin bir branşta kararlı bir şekilde devam etmek isteyen öğrencilerin her yıl sınıfına farklı öğrenciler gelmesiyle derse olan ilgisi azalabilir, odaklanma sorunu yaşayabilirler. Ayrıca her yıl farklı seçmeli ders tercih eden öğrenciler, branşlarında ilerlemiş olan öğrencilerin yanında kendini geride kalmış ve sınıf arkadaşlarından uzakta hissedebilmektedirler. Seçmeli ders tercihleri esnasında branş öğretmenleri derslerinin içerik ve işleyişini, yöntem ve tekniklerini öğrencilere detaylı bir şekilde anlatırlarsa, öğrencilerin tercihlerinin kolaylaşacağı ve olası bir yanlış tercihin önüne geçileceği düşünülmektedir. Öğrencilere her üç branşı da sunan bu uygulamanın yanı sıra aslında üç branşı da aynı anda seçebileceği ve kendini müzik, beden eğitimi ve görsel sanatlar alanında geliştirebileceği uygulamaların programlarda yer alması önemli görülmektedir.

Proje Okulları'ndaki bu ders seçimleri okulda bulunan öğretmen sayısı ile de yakından ilgilidir. Bu üç seçmeli ders öğretmenin bir ya da iki tanesinin olmaması durumunda öğrencinin ders tercihi, iki derse düşmektedir ya da okulda hangi seçmeli ders öğretmeni mevcut ise direkt o dersi seçmek durumunda kalmaktadır. Sosyal Bilimler Liselerindeki zorunlu/seçmeli olan bu ders seçimleri öğrencinin hangi alana yatkınlığının fazla olduğu ile ilgilidir. Enstrüman çalan ya da çalmak isteyen, şarkı söylemeyi ve korolarda yer almayı seven, iyi bir müzik kulağına sahip olduğunu düşünen öğrencilerin müzik dersini tercih ettikleri düşünülmektedir.

Bu liselerde müzik dersinin işlenişinde kazandırılması hedeflenen becerilere yönelik içerikte ders işlenebildiği gibi öğrenci sayısının azalması ve ders saatinin diğer lise türlerine göre fazlalığıyla özellikle çalgı öğretimine ve katılımcı müziksel çalışmalara daha fazla zaman ayrılabilir. Bunun yanı sıra Sosyal Bilimler Liseleri aynı zamanda proje okulu da olduğundan öğrenciler müzik dersi kapsamında TÜBİTAK, e-Twinning gibi alanlarda da proje çalışması gerçekleştirmektedirler.

Problem Durumu

Türkiye'deki lise düzeyinde eğitim veren ve "Proje Okulu" statüsündeki kurumların seçmeli ders çeşitliliği duruma bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. Benzer şekilde Sosyal Bilimler Liselerinde de öğrencilerin tercih edebilecekleri bu dersler kurumun öğretmen kapasitesine göre değişiklik göstermektedir. Bursa ilinde biri Osmangazi ilçesinde BTSO Ali Osman Sönmez Sosyal Bilimler Lisesi ve diğeri de İnegöl ilçesinde İnegöl Halil İnalçık Sosyal Bilimler Lisesi olmak üzere iki Sosyal Bilimler Lisesi bulunmaktadır. Bu kurumlardan İnegöl Halil İnalçık Sosyal Bilimler Lisesinde öğrenciler müzik, görsel sanatlar ve beden eğitimi derslerini seçebiliyorken BTSO Ali Osman Sönmez Sosyal Bilimler Lisesinde müzik ve beden eğitimi derslerinden birini seçebilmektedirler. Tüm bu bilgiler ışığında sınav ile öğrenci alan ve özel program uygulayan bu okullarda eğitim gören öğrencilerin müzik dersini seçme nedenleri ile bu derse yönelik görüşleri merak konusu olmuştur. Bu araştırma ile öğrencilerin müzik dersini seçme nedenlerinin, daha önceki müzik eğitimlerinin bu dersi seçmeye yönelik etkisinin, öğrencilerin müzik ders işleyiş, süreç ve beklentilerine yönelik görüşlerinin ayrıca seçmeli derslerin meslek seçimine etkisinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi “Sosyal bilimler liselerindeki öğrencilerin seçmeli müzik dersine yönelik görüşleri nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Araştırmada problemin çözümüne yönelik olarak aşağıdaki alt problemlere cevap aranmaktadır.

Sosyal Bilimler Liselerindeki öğrencilerin;

1. Okulu tercih etme nedenleri nelerdir?
2. Müzikal yeteneklerine yönelik görüşleri nelerdir?
3. Dinledikleri müzik türleri nelerdir?
4. Seçmeli müzik dersini tercih etmeye yönelik görüşleri nelerdir?
5. Müzik dersi içerik ve işleyişine yönelik görüşleri nelerdir?
6. Müzik dersinden beklentileri nelerdir?
7. Müziği meslek olarak seçme eğilimleri nasıldır?

Literatür taraması yapıldığında Özel Program ve Proje Uygulayan Eğitim Kurumlarındaki müzik dersine yönelik yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bunun yanı sıra literatürde öğretmen, öğrenci ya da velilerin müzik dersine ilişkin görüşlerine yönelik çalışmalar, müzik dersinin içerik ve işlenişine yönelik çalışmalar ile kısaca Proje Okulları olarak adlandırılan kurumlar ve Sosyal Bilimler Liseleri ile ilgili yapılmış diğer araştırmalar yer almaktadır (Karaman, 2021; Zengin ve Karam, 2020; Kaya, 2019; Cırt ve Günay, 2019; Tabancalı ve Becerikli, 2019; Güloğlu ve Özyay Köse, 2019; Aydın, 2012; Aydın ve Kaya, 2011; Birol ve Yazıcı, 2011; Boybeyi ve Boybeyi, 2007; Kademli ve Çevik Kılıç, 2019; Bağrıaçık, 2019; Koç, 2019; Düzgören ve Gerekten, 2017; Degé, Wehrum, Stark ve Schwarzer, 2011).

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma, Bursa ilindeki Sosyal Bilimler Liselerindeki öğrencilerin müzik dersine yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirildiğinden nitel araştırma yöntemlerinden durum (vaka) çalışmasıdır. Merriam (2018) durum çalışmasını “sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesi” şeklinde tanımlamaktadır. Durum çalışması araştırmanın hem ürünü hem de nesnesi olabilecek nitel araştırma içerisindeki bir desen türüdür. Yin (1994: 283) de durum (vaka) çalışmasını bir ya da daha fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun ya da birbirine bağlı olan diğer sistemlerin derinlemesine incelendiği yöntem olarak tanımlamaktadır. Bu açıklamalardan yola çıkarak araştırmada sosyal bilimler liselerindeki öğrencilerin müzik dersini tercih etme nedenleri, müziğe yatkınlıkları, müzik dersinin içerik ve işlenişine yönelik görüşleri ile olası istek ve talepleri derinlemesine araştırılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmada çalışma grubu oluşturulurken nitel araştırma yöntemlerinden amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Patton’a göre amaçlı örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermekle birlikte pek çok durumda, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2021). Çeşitli amaçlı örneklem türleri bulunmaktadır. Araştırmada problemin çözümüne yönelik amaçlı örneklem çeşitlerinden benzeşik (homojen) örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Buna göre İnegöl Halil İnalçık Sosyal Bilimler Lisesi ve BTO Ali Osman Sönmez Sosyal Bilimler Lisesinde seçmeli müzik dersini tercih

eden öğrencilerden çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin tamamı 9. sınıf öğrencileridir ve gönüllülük esası ile uygulamaya katılmayı kabul etmişlerdir.

Araştırmada sadece 9. sınıf öğrencileri ile görüşmeler yapılmasının nedenleri; (1) seçmeli ders tercihi yaptıkları ilk yıl olması, (2) ilgili okullarda 10, 11 ve 12. sınıflarda zorunlu/seçmeli derslerin müzik/beden eğitimi/görsel sanatlar olarak bölünmeyerek iki ya da tek ders üzerinden seçim yapmak durumunda kalmaları, (3) üniversite sınav stresine henüz girmemiş ve seçmeli derslere de ilgi duyan öğrenci kitlesi olmalarıdır.

Çalışma grubu ilgili okulların tüm 9. sınıf şubelerinden iki öğrenci olacak şekilde oluşturulmuştur. Farklı görüşleri belirleyebilmek amacıyla müzik dersleri esnasında öğrenciler gözlemlenmiş ve her şubeden, bir müzik alanına çok ilgili ve başarılı olan, bir de daha az ilgili ve başarılı olan öğrenciler belirlenmiştir. Buna göre araştırmanın çalışma grubunu İnegöl Halil İnalçık Sosyal Bilimler Lisesinin 8 şubeli 9. sınıf öğrencilerinden 16 öğrenci, BTSO Ali Osman Sönmez Sosyal Bilimler Lisesinin müzik dersi okutulan 4 şubeli 9. sınıfından 8 öğrenci olmak üzere toplamda 26 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada çalışma grubundaki öğrencilerin isimlerine yer verilmemiş olup öğrenciler BTSO Ali Osman Sönmez Sosyal Bilimler Lisesi katılımcısı 1 (B 1) veya İnegöl Halil İnalçık Sosyal Bilimler Lisesi katılımcısı 1 (İ 1) vb. şeklinde kodlanılmışlardır. Çalışma grubunun demografik bilgileri Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1.
Çalışma grubunun demografik bilgileri

Katılımcı	Okul ¹	Cinsiyet	Hazırlık okuma durumu	Enstrüman çalma durumu
İ 1	İHİSBS	Kız	Hayır	Evet
İ 2	İHİSBS	Erkek	Hayır	Hayır
İ 3	İHİSBS	Kız	Evet	Evet
İ 4	İHİSBS	Kız	Evet	Evet
İ 5	İHİSBS	Kız	Evet	Evet
İ 6	İHİSBS	Kız	Evet	Hayır
İ 7	İHİSBS	Kız	Hayır	Evet
İ 8	İHİSBS	Kız	Hayır	Evet
İ 9	İHİSBS	Erkek	Hayır	Evet
İ 10	İHİSBS	Erkek	Hayır	Evet
İ 11	İHİSBS	Kız	Evet	Evet
İ 12	İHİSBS	Kız	Evet	Hayır
İ 13	İHİSBS	Kız	Hayır	Hayır
İ 14	İHİSBS	Kız	Hayır	Hayır
İ 15	İHİSBS	Kız	Evet	Evet
İ 16	İHİSBS	Kız	Evet	Hayır
B 1	BTSO AOS SBS	Kız	Evet	Evet
B 2	BTSO AOS SBS	Kız	Hayır	Evet
B 3	BTSO AOS SBS	Kız	Hayır	Evet
B 4	BTSO AOS SBS	Kız	Evet	Evet
B 5	BTSO AOS SBS	Kız	Hayır	Hayır
B 6	BTSO AOS SBS	Kız	Hayır	Hayır
B 7	BTSO AOS SBS	Erkek	Evet	Evet
B 8	BTSO AOS SBS	Erkek	Evet	Evet

¹ İnegöl Halil İnalçık Sosyal Bilimler Lisesi (İHİSBS), BTSO Ali Osman Sönmez Sosyal Bilimler Lisesi (BTSO AOS SBS) olarak kısaltılmıştır.

Tablo 1 incelendiğinde İnegöl Halil İnalçık Sosyal Bilimler Lisesindeki katılımcıların 8'inin hazırlık sınıfı okuduğu, 8'inin okumadığı, 13'ünün kız, 3'ünün erkek olduğu ve 10'unun enstrüman çaldığı, 6'sının çalmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra BTSO Ali Osman Sönmez Sosyal Bilimler Lisesi katılımcılarının 4'ünün hazırlık sınıfı okuduğu, 4'ünün okumadığı, 6'sının kız, 2'sinin erkek olduğu ve 6'sının enstrüman çaldığı, 2'sinin çalmadığı görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu yöntemde görüşmecinin (araştırmacının) temel görevi karşı tarafın (katılımcıların) sorulan sorulara rahat, dürüst ve doğru bir tepkide bulunmasını (yanıtlamasını) sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Ayrıca görüşmenin amacı anlatılan fenomenin ya da durumun anlamının yorumlanması ile ilgili olarak görüşülen kişinin yaşam dünyasına ilişkin betimlemeleri toplamaktır (Opdenakker, 2006). Bu açıklamalardan yola çıkarak araştırmanın konusu olan Sosyal Bilimler Liseleri öğrencilerinin müzik dersi ve bu dersi seçmesinin nedenlerini derinlemesine araştırabilmek amacıyla katılımcı öğrenciler ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Yapılan araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Araştırmada görüşmelerin gerçekleştirilmesi için veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiş yarı yapılandırılmış görüşme sorularını içeren bir görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formu soruların açıklığı, anlaşılabilirliği ve istenilen verilerin elde edilmesine yönelik olup olmadığının belirlenmesi amacıyla müzik eğitiminde nitel araştırma yöntemleri alanında çalışan ve müzik öğretmeni olarak görev yapan 3 uzmanın görüşüne sunulmuştur. Elde edilen dönütler doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formunun içeriğinde kişisel bilgilerin sorulduğu birinci bölüm haricinde araştırma kapsamında hazırlanmış 12 soru bulunmaktadır. Bu soruların sayısı bazı katılımcılarda daha ayrıntılı cevaplar elde edilmesi amacıyla 15'e kadar çıkmıştır. Sorular, müzik dersinin işlenişine, içeriğine, müzik dersini neden seçtiklerine ve öğrencilerin müzik dersinden beklentilerine ilişkin sorulardır.

Verilerin Toplanması ve Çözülmesi

Araştırmada veriler araştırmacının katılımcı öğrenciler ile yüz yüze görüşmeler yapması ile toplanmıştır. Yüz yüze yapılan görüşmelerden önce katılımcılardan ve velilerinden "Onam Formları" ile izinler alınmıştır. Görüşmeler katılımcıların okul ortamlarında rahat edebilecekleri bir sınıfta ya da odada gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze görüşmeler esnasında katılımcıların da izni alınarak ses kaydı yapılmış bu kayıtlar sonradan yazıya dönüştürülmüştür. Yazılı belgeler katılımcılara teyit amaçlı gösterilmiş ve katılımcılardan teyit etmeleri istenmiştir.

Araştırmada elde edilen veriler içerik analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi yöntemiyle veriler derinlemesine incelenmiş, tema ve kodlar oluşturulmuştur. Böylelikle Sosyal Bilimler Lisesindeki müzik dersini seçen katılımcıların müzik dersini seçme nedenlerine, müzik dersinin içeriğine ve işlenişine, müzik dersinden beklentilerine ve ileride müzik ile ilgili bir meslek seçip seçmeyeceklerine yönelik görüşleri alınmış olup toplanan veriler derinlemesine incelenmiş, bu yönde temalar ve kodlar oluşturularak yorumlanmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler incelendiğinde bazı sorulara yönelik cevaplarında birden fazla kod oluşturacak yanıtlar verdikleri belirlenmiştir.

Nitel araştırmalarda geçerlik (doğruluk) ölçme aracının, ölçmeyi amaçladığı olguyu doğru ölçmesi ile yakından ilgili olmaktadır. Doğru bir ölçme aracı ile toplanan veriler gerçeği yansıtmakta ve

sonuçlar da geçerliğine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca araştırılan olgu veya olay hakkında bütüncül bir resim oluşması amacıyla araştırmacının elde ettiği verilerin ve ulaştığı sonuçların teyit edilmesine yönelik bazı ek yöntemler (çeşitleme, katılımcı teyidi, meslektaş teyidi, vb.) kullanılması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek 2021). Bu bilgiler ışığında araştırmada da geçerliği sağlamak için hazırlanan görüşme formu öncelikle müzik öğretmeni meslektaşlara gönderilerek meslektaş teyidi alınmış, sonrasında müzik ve nitel araştırma alanlarında uzmanlara danışılarak son şekli verilmiştir. Ayrıca katılımcılar ile yapılan görüşmeler katılımcının da izni alınarak kayıt altına alınmıştır. Görüşmelerden sonra ses kayıtları Word belgesi aracılığıyla bilgisayar ortamına aktarılmış ve katılımcılara okutularak katılımcının teyidi alınmıştır.

Bunun yanı sıra araştırmanın güvenilirlik basamağının oluşturulması için verilerin analizi ve yorumlanması aşamalarında birden fazla araştırmacının yer alması sağlanmış, katılımcılardan elde edilen veriler araştırmacılar tarafından ayrı ayrı çözümlenerek tema ve kodlar oluşturulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Elde edilen çözümlenmelerin uzmanlar arası tutarlılığının incelenmesi amacıyla “P (Tutarlık Yüzdesi) = Na (iki formülde aynı kodlanan maddesi sayısı)*100/Nt (bir formda bulunan madde sayısı)” formülü uygulanmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Verilerin çözümlenmesinin ardından tutarlık yüzdesi %82,3 olarak belirlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek’ e (2021) göre tutarlık yüzdesi %70 olduğunda araştırmanın güvenilirliğinin sağlandığı ifade edilmektedir. Bu açıklama doğrultusunda araştırma ile elde edilen verilerden oluşturulmuş tema ve kodlara yönelik çözümlenmenin tutarlı olduğu söylenebilmektedir.

Araştırma kapsamında Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulları Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan 26 Kasım 2021 oturum tarihli ve 2021/10 oturum sayısı ile izin alınmıştır.

Bulgular

Araştırmanın ilk alt problemine yönelik olarak katılımcılar “Sosyal Bilimler Lisesini tercih etme nedeniniz nedir?” sorusu yöneltmiştir. Türkiye’de lise düzeyinde pek çok farklı okul türü bulunurken katılımcıların öncelikle neden sosyal bilimler liselerini tercih ettikleri merak edilmiştir. Katılımcıların bu soruya verdiği cevaplardan “Sosyal Bilimler Liselerini Tercih Etme Nedenleri” teması ve ilgili kodlar oluşturulmuştur. Katılımcıların bu temaya yönelik görüşlerinden oluşturulmuş kodlar ve örnek ifadeleri Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2.

Katılımcıların sosyal bilimler lisesini tercih etme nedenlerine yönelik görüşleri

Tema	Kodlar	Katılımcılar	Örnek İfadeler
Sosyal Bilimler Liselerini Tercih Etme Nedenleri	Puan yeterliliği	B 1, B 2, B 4, B 5, B 6, B 7, İ 1, İ 2, İ 3, İ 4, İ 5, İ 10, İ 13, İ 14, İ 15	Puanım bu okula yettiği için geldim (B 7). Tamamen puanımın yüksek oluşundan dolayı tercih ettim (İ 2). Sözelim sayısala göre daha iyi ayrıca puanım da buraya yetiyordu (İ 13).
	Meslek seçimi/puan türü	B 3, B 6, İ 1, İ 3, İ 4, İ 7, İ 8, İ 9, İ 11, İ 12, İ 13, İ 16	İleride istediğim mesleklere bu okul sayesinde ulaşabileceğimi düşünüyorum (B 3). Hukuk bölümünde okumak istiyorum, bu yüzden Sosyal Bilimler Lisesini seçtim (İ 3). İleride akademisyenlik düşündüğüm için ve bununla beraber seçeceğim bölüm eşit ağırlık olduğu için bu okulu tercih ettim (İ 9).

Kişiliğe yararlı bulma/sosyal gelişim	B 5, B 8, İ 8, İ 11	Kendi kişiliğime ve geleceğime yararlı olacağını düşündüm (B 5). Ders başarısını gidebileceğimiz her okulda elde edebiliriz ama sosyal becerileri bu denli elde edebileceğimiz başka bir okul olduğunu düşünmüyorum (B 8). Bu okulun sosyallik alanında nitelikli olduğunu duyduğum için tercih ettim (İ 11).
Okul olanakları	B 4, İ 5, İ 9, İ 12	Çevre ve ortam bakımından, yaptıkları etkinlikler bakımından çok güzel bir ortam olduğunu düşünerek geldim (İ 5). Sosyal aktivite bakımından, etkinlikler olduğunu biliyordum. Bu yüzden tercih ettim (İ 12).
İyi duyular	B 1, B 2, B 4	Okul ile ilgili çok güzel şeyler duydum (B 1). Öğretmenlerimden duymuştum (B 2).
Aile faktörü	B 3	Abim de bu okuldan mezun, onun da bu okulu tercih etmem de baya etkisi oldu (B 3).

Tablo 2’de katılımcıların Sosyal Bilimler Lisesini tercih etmelerine yönelik görüşleri yer almaktadır. Buna göre katılımcı görüşlerinin “Sosyal Bilimler Liselerini Tercih Etme Nedenleri” temasının altında “puan yeterliliği” (15), “meslek seçimi/puan türü” (12), “okul olanakları” (4), ve “kişiliğe yararlı bulma/sosyal gelişim” (4), “iyi duyular” (3) ve “aile faktörü” (1) kodlarıyla çözümlendiği görülmektedir. Tablo incelendiğinde 15 katılımcının puan yeterliliğine ilişkin cevap verdiği sonrasında puan türü ve meslek seçiminin okulu tercih etme nedenleri arasında yer aldığı belirlenmiştir. Tüm bu görüşlerin yanı sıra katılımcılardan biri aslında asıl tercihinin bu okul olmadığını vurgulamıştır (İ 6).

Araştırmanın ikinci alt problemine yönelik olarak katılımcılara “Müziğe yeteneğinizin olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri yanıtlardan “Müzik Yeteneği” teması ile “Müzikal yetenek” ve “Yetenek Alanı” alt temaları oluşturulmuştur. Oluşturulan tema, alt tema ve kodlar Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3.

Katılımcıların müzik yeteneklerine yönelik görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar	Örnek İfadeler	
Müzik Yeteneği	Müzikal Yetenek	Var	B 1, B 2, B 3, B 4, B 5, B 6, B 7, B 8, İ 1, İ 2, İ 3, İ 4, İ 5, İ 7, İ 8, İ 10, İ 11, İ 16	Keman çalıyorum ve keman zor bir enstrüman bu yüzden yeteneğim olduğunu düşünüyorum (B 2). Başta düşünmüyordum ama şu an müzik derslerinde girdiğimde gayet yeteneğim olduğunu görüyorum yavaş yavaş (İ 2). Evet düşünüyorum çünkü enstrüman çalıyorum ve ritim kulağımın da iyi olduğunu düşünüyorum (İ 4).	
			Kısmen	İ 9, İ 12, İ 13	Kısmen evet kısmen hayır (İ 9). Çok yeteneğim yok ama geliştirebilmeyi çok istiyorum (İ 12).
			Pek yok	İ 6, İ 14	Aslında pek düşünmüyorum (İ 6).
			Yok	İ 15	Yetenek değil de ilgim olduğunu düşünmüyorum (İ 15).
			Yetenek Alanı	Dinleme	B 1, B 3, B 4, B 5, B 6, İ 7, İ 9, İ 10, İ 14, İ 15

Çalgı çalma	B 2, B 8, İ 3, İ 4, İ 11, İ 15	Enstrüman çalmayı iyi yapabildiğimi düşünüyorum (İ 11). En iyi enstrüman çalmakta iyiyim diyebilirim (İ 15). En iyi yapabildiğim şey keman çalmak diyebilirim (B 2). Enstrümanlara yönelik bir yeteneğim var (B 8).
Ritim	İ 1, İ 2, İ 3, İ 8, İ 12, İ 13	Derslerde ritim tutma konusunda iyi olduğumu düşünüyorum bu yüzden ritim kulağım iyi diyebilirim (İ 12). Ritim tutma konusunda yeteneğim olduğunu fark ettim (İ 2).
Müzik kulağı	B 7, B 8, İ 7, İ 14, İ 16	İyi bir müzik kulağına sahip olduğumu düşünüyorum (B 7). Müzik kulağımın iyi olduğunu düşünüyorum (İ 7). En iyi olarak müzik kulağımın iyi olduğunu düşünüyorum (İ 16).
Şarkı Söyleme	İ 5, İ 15	Şarkı söylemeyi iyi yapabildiğimi, sesimi daha iyi kullanabildiğimi düşünüyorum (İ 5). Şarkı söylemeyi çok seviyorum (İ 15).

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların çoğu (18) kendisinin müzik yeteneği olduğunu düşünmektedir. Bunun yanı sıra bazı katılımcılar kısmen (3), pek yok (2) ve yok (1) şeklinde de görüş bildirmişlerdir. Katılımcıların kendi görüşleri doğrultusunda yetenek alanları dinleme (10), çalgı çalma (6), ritim (6), müzik kulağı (5) ve şarkı söyleme (2) olarak belirlenmiştir.

Müzik yeteneği ile ilgili sorunun ardından “Sizce müzik ile ilgili neyi en iyi yapabildiğinizi düşünüyorsunuz? En çok neyi seviyorsunuz?” diye sorularak katılımcıların kendi müzikal yetenekleri ve düşünceleri hakkında fikirleri derinlemesine araştırılmaya çalışılmıştır. Bu konuya ilişkin oluşturulmuş “Müziğin Sevilen Yönleri” teması ve bu temaya ilişkin kodlar Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4.

Katılımcıların müziğin sevilen yönleri temasına ilişkin görüşleri

Tema	Kodlar	Katılımcılar	Örnek İfadeler
Müziğin Sevilen Yönleri	Dinlemek	B 1, B 2, B 3, B 4, B 5, B 6, B 7, İ 3, İ 9, İ 10, İ 11, İ 12, İ 13, İ 14, İ 16	Müzik dinlemeyi çok seviyorum, şarkı söyleme işini çok iyi yapamıyorum ama çok iyi bir dinleyici olmak da önemli bir kısım diye düşünüyorum (İ 9). Müziğin insan ruhunu rahatlattığını ve kaygılardan arındırdığını düşündüğüm için müzik dinlemeyi seviyorum (İ 11).
	Hissettiği duygular	B 5, B 6, B 8, İ 1, İ 7, İ 15	En çok bana verdiği duyguları seviyorum, müzik dinlemek hoşuma gidiyor. Mutlu oluyorum müzik dinlediğim zamanlarda (B 5). Dinlemeyi seviyorum. Mesela üzgün ya da mutlu olduğumda tam moduma göre şarkılar dinlediğimde beni mutlu ediyor (B 6). Müzik ile ilgili en çok, bir şarkıyı dinlediğinizde, çaldığınızda içimde yarattığı o etkiyi seviyorum. Bende yarattığı duyguları seviyorum (B 8). Bir şarkının ruh halimi yansıttığına inanıyorum. Bir şarkıyı dinlediğim zaman herkes farklı farklı yorum yapabiliyor, müzik evrensel cümlesi de bu yüzden zaten. Bir şarkı bir insanı mutlu ederken başkasını üzebiliyor. En çok bu yönünü seviyorum (İ 7).
	Enstrüman	B 2, B 4, İ 3,	Keman çalmayı çok seviyorum (B 2).

çalmak	İ 12	Enstrüman çalmayı seviyorum (B 4). Bateri üzerinde ritim tutmayı çok seviyorum (İ 12).
Ritim tutmak	İ 12, İ 13, İ 14	Bateri üzerinde ritim tutmayı çok seviyorum (İ 12). Ritim tutmak çok hoşuma gidiyor (İ 14).
Enstrüman sesleri	B 3, İ 2	Dinlemeyi çok seviyorum, bir de elektrogitarın sesi çok hoşuma gidiyor (B 3). Enstrümanların farklı sesini seviyorum (İ 2).
Yeni enstrüman çalmayı öğrenmek	B 1	Yeni bir enstrüman öğrenmeyi ve bununla ilgilenmeyi seviyorum (B 1).
Notalar	B 4	Notalar hoşuma gidiyor (B 4).
Klasik Batı Müziğinin olumlu etkisi	İ 4	Ben müziğin stresi azalttığını, beyni geliştirdiğini düşünüyorum ve aynı zamanda notaların arasındaki uyumun kulağa hitap etmesinden dolayı algılama yeteneğimi geliştirdiğini düşünüyorum. Ve en çok Klasik Batı Müziğinde bu etkiyi gördüğüm için, müzikte en çok bunu seviyorum (İ 4).
Ses açma egzersizleri	İ 5	Ses açma egzersizlerini çok seviyorum (İ 5).
Söylemek	İ 6	Söylemesini seviyorum ama yalnız kalınca ya da samimi arkadaşlarım ile beraberken (İ 6).
Ses ritim uyumu	İ 8	En çok seslerin ve ritmin uyumu seviyorum (İ 8).

Tablo 4'te katılımcıların "müzik ile ilgili en çok neyi seviyorsunuz" sorusuna verdikleri yanıtlar görülmektedir. Buna göre katılımcılar dinlemek (15), hissettirdiği duygular (6), enstrüman çalmak (4), ritim tutmak (3), enstrüman sesleri (2), yeni enstrüman çalmayı öğrenmek (1), notalar (1), klasik batı müziğinin olumlu etkisi (1), ses açma egzersizleri (1), söylemek (1) ve ses/ritim uyumu (1) olarak görüş bildirmişlerdir.

Araştırmanın üçüncü alt problemine yönelik olarak katılımcılara dinledikleri müzik türleri sorulmuştur. Bu soruya verdikleri yanıtlar Tablo 5'de yer almaktadır.

Tablo 5.

Katılımcıların dinledikleri müzik türlerine ilişkin görüşleri

Tema	Kodlar	Katılımcılar	Örnek İfadeler
Dinlenen Müzik Türleri	Metal/Rock müzik	B 3, B 7, B 8, İ 1, İ 9, İ 15	Metal rock müzik gibi türleri dinlerim (B 3). Rock müzik, Metallica gibi müzikler dinlerim (B 7). Rock müzik dinliyorum (İ 15).
	Beğenilen her türlü müzik	B 4, B 6, İ 6 İ 7, İ 12	Çok karışık, kulağıma uygun olan, o an beğendiğim her türlü müziği dinlerim (B 4). Karışık her türden müzik dinlerim. O an hangisini beğeniyorsam onu dinlerim. Ruh halime göre değişiyor (B 6). Tür ayrımı yapmadan genel olarak kulağıma hoş gelen her türlü müziği dinliyorum (İ 12).
	Yabancı müzik	B 1, İ 3, İ 14, İ 11	Yabancı şarkılar dinlemeyi seviyorum, Türkçe şarkılar ilgimi çekmiyor (B 1).
	Türkçe Pop	İ 8, İ 1, İ 2, İ 16	Türkçe pop çok fazla dinliyorum (İ 8).
	Türk müziği	İ 13, İ 4	Birçok müzik tarzı dinliyorum ama genellikle Türk Müziğini dinliyorum (İ 13).
	K-pop	İ 8, İ 16	K-pop dinliyorum (İ 8).
	Opera	İ 5, İ 15	Opera dinlemeyi ve söylemeyi çok seviyorum (İ 5). Operayı seviyorum (İ 15).

Türkçe Rap	İ 10	Çok karışık olmasına rağmen özellikle Türkçe rap dinliyorum (İ 10).
Anadolu Rock	B 8	Anadolu rock müzik dinlerim (B 8).
Japonca müzikler	B 7	Japonca müzikler dinlerim, animelerin (B 7).
Klasik Batı Müziği	İ 4	Klasik Batı Müziğini seviyorum (İ 4).

Tablo5’de katılımcıların “ne tür müzik dinliyorsunuz” sorusuna verdikleri yanıtlar görülmektedir. Buna göre dinledikleri müzik türüne ilişkin Metal/ Rock müzik (6), beğenilen her türlü müzik (5), yabancı müzik (4), Türkçe pop (4), K-pop (2), Türk müziği (2), opera (2), Anadolu Rock (1), Japonca müzikler (1), Türkçe rap (1), Klasik Batı Müziği (1) olarak cevap vermişlerdir.

Araştırmanın dördüncü alt probleminin çözümüne yönelik olarak katılımcılara “Müzik dersini seçme nedenlerinizden ayrıntılı bahseder misiniz?” ve “Daha önce aldığınız müzik dersi ya da kursu bu dersi seçmede etkili oldu mu?” soruları yöneltilmiştir. Verdikleri cevaplardan oluşturulmuş “Ders Seçimi” teması ile “Müzik Dersini Seçme Nedenleri” ve “Önceki Müzik Derslerinin Seçime Etkisi” alt temalarına ilişkin görüşler Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6.

Katılımcıların ders seçimine yönelik görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar	Örnek İfadeler
Ders Seçimi	Müzik Dersini Seçme Nedenleri	Enstrüman çalmayı geliştirmek/ öğrenmek	B 2, B 4, B 7, B 8, İ 3, İ 4, İ 9	Belki başka enstrümanlardan bir şey kaparım diye düşündüm (B 4). Gitarı geliştirmek ve daha ileri bir seviyede çalmak için bu dersi seçtim (İ 4).
		Müzik alanında gelişmek	B3, B5, B 8, İ 7, İ 11, İ 16	Önceden müziğe ilgim vardı, iyi olabileceğini düşündüm. Bana katkısı olur diye de düşündüm ... (B 3). Müziğin içinde kullanılan terimleri öğrenmeyi istiyorum (İ7).
		Müzik dinlemeyi sevmek	B 1, İ 8	Müzik hayatın bir parçası oldu bende ve açıkçası müzik dinlemeyi çok seviyorum. Bu yüzden müzik dersini tercih ettim (B 1). Müzik dersini tercih etme sebebim gerçekten çok müzik dinliyorum (İ 8).
		Öğretmen faktörü	İ 5, İ 6, İ 12, İ 16	Müzik öğretmenimizi geçen sene hazırlık okurken tanıdım, güzel bir bağ oluştuğunu düşünüyorum (İ 6). Birinci nedeni müzik öğretmenimiz. Çünkü kendisi iyi bir öğretmen, bize verdiği enerji çok güzel, o yüzden tercih ettim (İ 16).
		Zorunluluk	İ 10, İ 13, İ 14	Beden eğitimini seçecektim ama kota dolmuştu. Bende daha eğlenceli olacağı düşüncesi ile müzik seçtim. Öyle de oldu (İ 13). Beden eğitiminin kotası dolmuştu, listeden tesadüf olarak müzik dersi bana denk geldi (İ 14).
		Müziği sevmek	B 7, İ 4, İ 6, İ 7, İ 12	Ben müziği çok seviyorum. Bunun için bu dersi seçtim (İ 4). Müziği sevdiğim için tercih ettim (İ 12).
		Rastgele seçim	B 6, İ 2	O an önüme hangi ders gelirse onu seçtim (B 6).
		Ders içeriği	İ 12, İ 15	Derslerin akıcı ve eğlenceli geçmesi

Önceki Müzik Derslerinin Seçime Etkisi			nedenlerim arasında (İ 12). Hazırlık sınıfında öğretmenimiz blok flüt ve melodika çalmayacağımızı söyleyince müzik seçmeye karar verdim (İ 15).
	Not kaygısı	İ 9	İlk haftaların gerginliği iyi beraber iyi not alabileceğim bir dersi seçmek istedim. Bu yüzden müzik dersini seçtim. Sonradan iyi ki seçtiğimi fark ettim (İ 9).
	Spor salonu eksikliği	B 2	Beden eğitimi dersini tercih ettim ama spor salonu yok. Üşürüm soğukta falan (B 2).
	Ortaokuldaki deneyim	İ 1	Ortaokulda bando takımındaydım ve öğretmenim bana iyi olduğumu söylemişti (İ 1).
	Oldu	B 2, B 3, B 4, İ 1, İ 3, İ 4, İ 5, İ 6, İ 7, İ 9, İ 11, İ 12, İ 13, İ 15	Ortaokulda müzik dersi görüyordum. Baya eğlenceliydi. Koro, dersin işlenişi falan. Lisede de keyif alabileceğimi düşündüm, o yüzden seçtim (B 3). Etkili oldu. Ortaokulda çok iyi bir müzik öğretmenine sahiptik, her sınıfta orglar vardı. Çok geniş bir müzik deposuna sahiptik. O zamandan beri müziğe sevgim var (İ 9).
	Olmadı	B 1, B 5, B 6, B 7, B 8, İ 2, İ 8, İ 10, İ 14, İ 16	Aslında olmadı, sadece müzikle ilgileniyorum (B 1). Hayır, olmadı. Daha önceden kurs almadım. Önceden aldığım müzik derslerinin de etkisi olmadı. Ortaokuldaki müzik öğretmenimiz ilgisizdi (B 5).

Tablo 6'ya göre katılımcılar müzik dersini seçme nedenleri ile ilgili olarak enstrüman çalmayı geliştirmek/öğrenmek (7), müzik alanında gelişmek (6), müziği sevmek (5), öğretmen faktörü (4), zorunluluk (3), müzik dinlemeyi sevmek (2), rastgele seçim (2), ders içeriği (2), not kaygısı (1), spor salonu eksikliği (1), ortaokuldaki deneyim (1), şeklinde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca 14 katılımcı önceden alınan müzik dersi ya da müzik kursunun bu dersi seçmeye etkisinin olduğunu söylerken 10 katılımcı olmadığını belirtmişlerdir.

Araştırmanın beşinci alt problemine yönelik olarak katılımcılara "Müzik dersinin içeriğine yönelik görüşleriniz nelerdir?" sorusu yöneltilmiş ve verdikleri yanıtlardan "Müzik Ders İçeriği" teması ile "Konular", "Ders Saati" ve "İçerik Önerileri" alt temaları oluşturulmuştur. İlgili temaya ilişkin kodlar ve katılımcıların örnek ifadeleri Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7.
Katılımcıların müzik dersi içeriğine yönelik görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar	Örnek İfadeler
Müzik içeriği	Konular	Konular ilgimi çekiyor	İ 1, İ 2, İ 3, İ 4, İ 5, İ 6, İ 7, İ 8, İ 9, İ 10, İ 11, İ 13, İ 14, İ 15, İ 16	Derste işlenen konular ilgimi çekiyor ... (İ 5). Ben seviyorum. Dinlediğim müziklerin nasıl başladığını, hangi dallara ayrıldığını öğrenmek benim için gerçekten büyük bir zevk. Ayrıca genel kültürüm de artmış oluyor (İ 6).
		Konular ilgimi çekmiyor	B 1, B 2, B 3, B 5, B 6, B 8	Açıkçası derslerde işlenen konular ilgimi çekmiyor ... (B 1). Derslerde işlediğimiz konular müzik sınıfımız

			olmadığı için pek fazla ilgimi çekmiyor (B 5).
	Konular ilgimi her zaman çekmiyor	İ 12	Derslerde işlenen konular her zaman ilgimi çekmiyor. Ama genellikle severek ve dikkatli dinliyorum (İ 12).
	Olanaksızlıklar	B 4	Bizim müzik sınıfımız olmadığı için çok EBA destekli de gidemiyoruz. Bu zamana kadar çok konu işleyemedik (B 4).
Ders saati	Ders saati arttırılmalı	B 1, B 2, B 3, B 4, B 5, İ 1, İ 3, İ 4, İ 5, İ 9, İ 10, İ 11, İ 12, İ 14, İ 15, İ 16	Müzik ders saati yeterli değil, haftada 2 ders görüyoruz çok da bir şey öğrenemiyoruz bu yüzden bence 3 ya da 4 ders saati olabileceğini düşünüyorum (B 1). Ders saati yeterli değil, daha fazla olsa daha iyi olur. Mesela haftada 3-4 saat yeterli olur diye düşünüyorum (İ 5).
	Yeterli	B 6, B 7, B 8, İ 2, İ 6, İ 7, İ 8, İ 13	Ders saatinin yeterli olduğunu düşünüyorum çünkü diğer derslere ağırlık vermemiz gerekiyor (B 6). Ders saati bence yeterli. Bu ders yoğunluğu içinde haftada 2 saat müzik dersi bile bize çok iyi ve yeterli geliyor diye düşünüyorum (İ 8).
	Enstrüman çalışmaları	B 7, İ 1, İ 3, İ 4, İ 5, İ 12	Enstrümana yönelik çalışmalar olabilir (B7). İmkân olursa her öğrencinin bir enstrüman öğrenmesi güzel olabilir (İ 3).
	Okul dışı etkinlikler	B 4, B 5, B 6, B 7, İ 7, İ 9	Okul dışı etkinliklere katılım olabilir (B 4). Okul dışında konserlere gidebiliriz (B 6). Düzenli olarak okul dışı konserlere gidilebilir (İ 9).
İçerik Önerileri	Müzik gruplarının/ topluluklarının oluşturulması	B 3, İ 11, İ 13, İ 14	Okulun bir müzik grubu olsa hoş olabilirdi (B 3). Bando takımı, mehter takımı kurulabilir (İ 13). Mehter ve bando takımı kurulabilir, okulumuzun böyle bir çalışma yapması bence güzel olabilir (İ 14).
	Müzik tarihi	B 1, İ 9, İ 15	Müzik tarihi olarak "hangi enstrümanın kökü, atası nedir" bilincinin aktarılmasını istiyorum (İ 9). Müzik tarihi ile bilgiler verilebilir, ben tarih ile ilgileniyorum (B 1).
	Sınıfın bölünmesi	İ 5, İ 6, İ 8	Mesela müzik sınıfı kendi içinde iki ayrı kola bölünebilir. Ses eğitimi ve enstrüman eğitimi açısından (İ 5).
	Seminerler	B 6, İ 9, İ 10	Panel, seminerlere gidilebilir (B 6). Seminerler, sunumlar yapılabilir (İ 10).
	Konser etkinlikleri	B 2, B 3, İ 11	Ben keman çalıyorum örneğin. Okulda yetenekli olan öğrenciler, keman çalan, gitar çalan, sesi güzel olan öğrenciler toplansın, konser tarzı bir şeyler yapılsın diye düşünüyorum (B 2).
	Ek çalışmalar/ kurs saati	İ 7, İ 12	Okul çıkışında kurs gibi bir şey olursa güzel olabilir (İ 7).
	Enstrüman bilgisi	B 3	Enstrümanların nasıl yapıldığını öğrenmeyi çok isterdim (B 3).
	Müzik sevgisi	B 8	Bence en temelde yapılması gereken şey

aşlamaya yönelik uygulamalar		herkesin sevebileceği şekilde müzik sevgisi aşlamaktır (B 8).
Şarkı söyleme /Ses eğitimi etkinlikleri	İ 3, İ 4, İ 5	Ses ile ilgili öğrenciler şarkı konusunda ilerleyebilir (İ 3). Ses eğitimi verilebilir (İ 5).
Ritim etkinlikleri	İ 4	Ritim duygusunu geliştirmeye yönelik faaliyetler yapılabilir (İ 4).
Proje/performans ödevleri	İ 7	Performans ödevleri verilebilir belirli konularda (İ 7).
Dinleme etkinlikleri	İ 7	Daha dinleme ağırlıklı çalışmalar yapılabilir (İ 7)

Tablo 7’de katılımcıların müzik ders içeriğine yönelik görüşlerinden oluşturulmuş alt tema ve kodlar bulunmaktadır. Buna göre katılımcılar müzik dersi içeriği ile ilgili olarak konular, ders saati ve içerik önerileri olarak görüş bildirmişlerdir. Derste işlenen konularla ilgili olarak 15 katılımcı konuların ilgisini çektiğini belirtirken 6 katılımcı da konuların ilgisini çekmediğini, bir katılımcı konuların her zaman/bazen ilgi çekmediğini ve bir katılımcı da olanaksızlıklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ders saati ile ilgili olarak katılımcılar ders saatinin arttırılması (16) ve ders saatinin yeterli (8) olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Müzik ders içerik önerisine yönelik olarak katılımcılar enstrüman çalışmaları (6), okul dışı etkinlikler (6), müzik grup /topluluklarının oluşması (4), müzik tarihi (3), sınıfın bölünmesi (3), seminerler (3), şarkı söyleme/ses eğitimi etkinlikleri (3), konser etkinlikleri (2), ek çalışmalar/kurs (2) enstrüman bilgisine yönelik çalışmalar (1), müzik sevgisi aşlamaya yönelik uygulamalar (1), ritim etkinlikleri (1), proje/ performans ödevleri (1) ve dinleme etkinlikleri (1) cevaplarını vermişlerdir.

Katılımcılara “Müzik dersinin işlenişine yönelik görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen verilerden “Müzik Dersi İşleniş” teması ile “Olumsuz Görüşler” ve “Olumlu Görüşler” alt temaları oluşturulmuştur. Katılımcıların müzik dersi işlenişine yönelik görüşleri Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8.

Katılımcıların müzik dersinin işlenişine yönelik görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar	Örnek İfadeler
Müzik Dersi İşleniş	Olumsuz Görüşler	Müzik sınıfı eksikliği	B 1, B 2, B 4, B 6, B 7, B 8	Şu an okulumuzun bir müzik sınıfı olmadığı için herhangi bir müzik aleti ile işleyemiyoruz (B 1). Müzik sınıfımız olmadığı için çok bir şey yapamıyoruz. O yüzden görüşlerim iyi yönde değil (B2).
		Materyal eksikliği	B 2, B 4, B 5, B 6, B 8, İ 3	Kullanılan materyal sayısı kısıtlı (B 8). Kullanılan materyaller yeterli değil (İ 3). Materyaller de çok yeterli değil, mesela baterimiz var altta bir yerde (zemin katta). Ama kullanamıyoruz (B 2).
		Öğrenci sayısı fazlalığı	İ 3, İ 4, İ 5, İ 6, İ 9, İ 10	Öğrenci sayısı daha az olabilirdi, öğretmenimiz bize daha fazla zaman ayırabilirdi (İ 3). Müzik sınıfında 10 kişi var. Bence daha az olmalıydı. 5-6 öğrenci sayısının ideal olduğunu düşünüyorum (İ 9).
		Müzik sınıfı düzeni	İ 15, İ 16	Derslerimizi müzik sınıfında işliyoruz ama idarenin burası müzik sınıfı olsun demek yerine, farklı şeyler de olabilirdi. Evet burada bir şeyler var ama yeterli değil. Mesela bu sıralar olmasaydı, müzik sınıfında kullanılabilecek sıralar olabilirdi (İ 15).

		Müzik sınıfı biraz küçük (İ 16).
Olumlu Görüşler	İşleniş kötü	B 5 Şu anki işleniş müzik sınıfı olmadığından kötü. Olsaydı daha iyi olurdu diye düşünüyorum (B 5).
	Yeteneğe yönelik ders işleme	İ 3 Biz her hafta bateri çalıp ritim tutuyoruz. Ama herkes çok iyi yapamıyor. Herkesin yetenekli olduğu konuda ilerlemesi gerekiyor bence (İ 3).
	Daha etkili ders	İ 4 Bence işleniş yöntemi güzel ama daha etkili olması gerektiğini düşünüyorum (İ 4).
	İşleniş yetersizliği	B 3 Şimdilik işleniş iyi ama çok ta yeterli değil (B 3).
	Enstrüman çalma/farklı enstrüman deneme fırsatı	İ 2, İ 4, İ 5, İ 6, İ 7, İ 8, İ 9, İ 10, İ 13, İ 14, İ 16 Ben mesela burada enstrümanları gördüğüm zaman farklı enstrümanlar çalma isteği geliyor bana (İ 4). Bateriyi sıklıkla kullanıyoruz, Bateri çalmaktan, ritim tutmaktan zevk aldığımı fark ettim, bu da beni mutlu etti (İ 9).
	İşleniş yöntemi iyi	İ 1, İ 4, İ 5, İ 6, İ 8, İ 9, İ 10, İ 13, İ 14, İ 15, İ 16 Ders işleniş yöntemi çok güzel bir şekilde ilerliyor (İ 5). Ders işleniş yöntemini seviyorum. Çünkü sadece nota okumaktan ziyade, örneklerle bunu fark edebiliyoruz (İ 9).
	Materyaller yeterli	İ 1, İ 2, İ 4, İ 7, İ 10, İ 11, İ 13, İ 15, İ 16 Olması gerekenden fazla bile materyal olduğunu düşünüyorum (İ 1). Çok zengin bir sınıfımız var açıkçası, baterisinden sazına kadar birçok alet var. O yüzden kullanılan materyalleri yeterli buluyorum (İ 2).
	Eğlenceli	İ 6, İ 11, İ 14 Okulumuz müzik enstrümanları açısından zengin olduğu için dersler uygulamalı ve eğlenceli geçiyor (İ 11).
	Dersler verimli	B 8, İ 12 Ben derslerin verimli geçtiğini düşünüyorum (B 8). Müzik sınıfında ders işlemek çok daha verimli (İ 12).
	Akıllı tahta kullanımı	B7, İ 7 Akıllı tahta kullanıyoruz (B 7). Enstrümanların dışında akıllı tahtadan da faydalanıyoruz (İ 7).
EBA destekli ders	B 4, B 7 EBA destekli ders işliyoruz (B 7).	

Tablo 8 incelendiğinde katılımcıların ders işleniş hakkında olumsuz ve olumlu görüşler belirttiği görülmektedir. Katılımcıların belirttiği olumsuz görüşler arasında müzik sınıfı eksikliği (6), enstrüman çalma/ farklı enstrümanları deneme fırsatı (11), kullanılan materyallerin yeterli olduğu (9), materyal eksikliği (6), öğrenci sayısının fazla olduğu (6), müzik sınıfının düzeni (2), işlenişin kötü olduğu (1), yeteneğe yönelik ders işlenmediği (1) ve derslerin daha etkili olması isteği (1) ifadeleri bulunmaktadır. Katılımcıların verdikleri cevaplar çözümlendiğinde, enstrüman çalma/ farklı enstrümanları deneme fırsatı (11), işleniş yönteminden memnuniyet (11), materyallerin yeterli olması (9), derslerin eğlenceli geçtiği (3), EBA destekli ders (2), akıllı tahta kullanımı (2), derslerin verimli geçtiği (2) şeklinde olumlu görüşler olarak kodlanmıştır.

Araştırmanın altıncı alt problemi olan “Sosyal Bilimleri Lisesi öğrencilerinin Müzik dersinden beklentileri nelerdir?” sorusuna yönelik olarak katılımcılara müzik dersinden beklentileri sorulmuştur. Katılımcıların beklentileri kodlanmış ve Tablo 9 oluşturulmuştur.

Tablo 9.

Katılımcıların müzik dersinden beklentilerine yönelik görüşleri

Tema	Kodlar	Katılımcılar	Örnek İfadeler
Beklentiler	Enstrüman çalmayı öğrenmek	B 1, B 2, B 3, B 5, B 7, İ 2, İ 3, İ 4, İ 11	Enstrüman öğrenmek beklentilerim arasında sayılabilir (B1). Enstrüman çalmak beklentilerim arasında (B 2). Çalmak istediğim enstrümanda bana yardımcı olması (B5). Bağlama çalmayı öğrenmektir (İ 2).
	Müzik tarihi bilmek	B 1, İ 9	Müzik tarihinden faydalanmak (B 1). Bu işin tarihine ve müziğe yeni şeyler katmış insanların fark edilmesi gerektiğini düşünüyorum (İ 9).
	Sosyal etkinliklerin artması	İ 9, İ 14	Daha fazla sosyal etkinliklere sınıfça veya okulca gidebileceğimiz kanaatindeyim (İ 9). Müzik festivallerine gitmek istiyorum (İ 14).
	Ses eğitimi	İ5, İ15	Biraz daha ses açma egzersizleri yapılabilir (İ 5). Biraz daha bireysel ses eğitimine yoğunlaşılmasını istiyorum (İ 15).
	İyi dinleyici olabilmek	İ 7, İ 8	Daha kaliteli dinleme ortamı olsun istiyorum (İ 7). Bir şarkıda arkadaki enstrümanları ayırt etme açısından bana yarar sağlamasını istiyorum (İ 8).
	Aktif/ilgi çekici ders	B 4, B 6	Daha aktif bir ders istiyorum (B 4). İlgimi daha fazla çekecek şeyler işlenebilir (B 6).
	Müzik açısından gelişmek	B 8, İ 1	Kendimi bu konuda geliştirmek istiyorum (B 8). Müziksel anlamda geleceğimize ışık tutmasıdır (İ 1).
	Bando takımı kurulması	İ 11	Önceden bandoda çok iyiydim. O yüzden bir bando takımı kurulsun istiyorum (İ 11).
	Ritim becerisini geliştirmek	İ 8	Daha iyi ritim tutmayı istiyorum (İ 8).
	Ses ile ilgili seminerler	İ 10	Ses seminerleri olsa iyi olur diye düşünüyorum (İ 10).
	Müzik sınıfı	B 4	Şu an tek beklentim müzik sınıfımızın olması (B 4).
	Eski/kadim çalgıların öğrenilmesi	İ 9	Unuttuğumuz çalgıların hatırlatılmasını ve imkân varsa çalınması ve öğretilmesi gerektiğini düşünüyorum (İ 9).
Karaoke	İ 5	Daha fazla karaoke yapılabilir (B 5).	

Tablo 9 incelendiğinde katılımcıların müzik dersinden beklentileri enstrüman çalmayı öğrenmek (9), müzik tarihini bilmek (2), sosyal etkinliklerin artması (2), ses eğitimi verilmesi (2), iyi dinleyici olabilmek (2), aktif/ çekici derslerin olması (2), müziksel gelişim sağlaması (2), eski/ kadim çalgıların öğrenilmesi (1), ses ile ilgili seminerler verilmesi (1), müzik sınıfının olması (1), bando takımı kurulması (1), ritim becerisinin geliştirilmesi (1), karaoke yapılması (1) kodları ile gruplandırılmıştır.

Araştırmacıların daha önceki deneyimlerinden Sosyal Bilimler Liselerinde okuyan bazı öğrencilerin müziği meslek olarak seçme eğiliminde olduğu ve müzik bölümleri ya da müzik eğitimi ana bilim dalları yetenek sınavlarını kazanarak bu bölümlerde okumaya hak kazandıkları gözlemlenmiştir. Bu deneyim doğrultusunda görüşme yapılan katılımcı öğrencilerin bu konudaki düşüncesi merak konusu olmuş ve “İleride müzik alanında bir meslek seçmeyi düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen cevaplardan oluşturulmuş “Müziği Meslek Olarak Seçme Düşüncesi” temasına yönelik kodlar Tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 10.

Katılımcıların Müziği Meslek Olarak Seçme Düşüncesine Yönelik Görüşleri

Tema	Kodlar	Katılımcılar	Örnek İfadeler
Müziği Meslek Olarak Seçme Düşüncesi	Hayır	B 1, B 3, B 5, B 6, B 7, B 8, İ 1, İ 2, İ 3, İ 4, İ 7, İ 8, İ 9, İ 10, İ 11, İ 12, İ 13, İ 14, İ 16	Hayır, hobi olarak devam etmeyi düşünüyorum (B 3). Hobi olarak ilerletmeyi düşünüyorum (B 5). Düşünmüyorum, ileride hobi olarak enstrüman çalmayı düşünüyorum (İ 2). Hayır ama ileride hobi olarak enstrüman çalabilirim (İ7).
		Belki	B 2, İ 5, İ 6, İ 13
	Eskiden İstiyordum	B 4	Meslek olarak istiyordum ama şu an öyle bir isteğim yok (B 4).

Tablo 10'da katılımcıların "ileride müzik alanında bir meslek seçmeyi düşünüyor musunuz" sorusuna verdikleri yanıtlar görülmektedir. Buna göre katılımcıların çoğu ileride müzik alanında bir meslek seçmeyi istemedikleri ve sadece hobi olarak devam ettireceklerini (19) belirtirken bazı katılımcılar istedikleri bölüm ya da üniversiteyi kazanamazlar ise belki (4) yanıtını vermiştir. Bunun yanı sıra "eskiden istiyordum ama şu an istemiyorum" şeklinde görüş belirten bir katılımcı da bulunmaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma Sosyal Bilimler Liselerindeki öğrencilerin Sosyal Bilimler Lisesini ve seçmeli müzik dersini tercih etme nedenlerinin, müzikal yeteneklerinin, müzik dersi içerik ve işleyişine yönelik görüşleri ile müzik dersinden beklentilerinin ve müziği meslek olarak seçme eğilimlerinin belirlenmesine yönelik gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde, aşağıdaki görüşlere ulaşılmıştır.

Elde edilen veriler doğrultusunda katılımcıların çoğunlukla Sosyal Bilimler Liselerini isteyerek tercih ettiği belirlenmiştir. Sosyal Bilimler Liseleri "Ortaöğretimin genel amaçlarının yanı sıra, edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında öğrencilerin bilim insanı olarak yetiştirilmelerine kaynaklık etmeyi amaçlayan yatılı/gündüzlü ve karma okullardır" (Sosyal Bilimler Lisesi, 2022). Katılımcıların görüşleri de bu tanıma destekler niteliktedir. Öğrenciler "puanlarının yeterli olması"nın yanı sıra "ileride seçecekleri meslek türleri için" de bu okulu seçtiği cevabını vermiş olması ortaöğretim eğitimlerinin başında meslek seçimlerini belirlemeye başladıklarının göstergesi olarak düşünülebilmektedir. Bu görüşlerin yanı sıra bazı katılımcılar okul olanakları, sosyal gelişim ve okul hakkındaki iyi duyular aldıklarını söylemişlerdir. Ozan (2007) gerçekleştirdiği çalışmasında da Sosyal Bilimler Lisesindeki öğrencilerin sosyalleşmesinin amaçlandığını, bu nedenle diğer ortaöğretim kurumlarında olmayan bazı yönerge ve yönetmeliklerin bu kurumlarda uygulandığından bahsetmiştir. Böylelikle katılımcıların cevaplarıyla Sosyal Bilimler Liselerinin amaçlarının hedefledikleri öğrenciler tarafından çoğunlukla bilindiği ve öğrencilerin bilinçli olarak bu kurumları tercih ettiği sonucuna varılabilir.

Araştırma müzik dersini seçen öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle katılımcıların kendilerindeki müzik yeteneğine yönelik görüşleri merak konusu olmuştur. Elde edilen verilerden

katılımcılarının büyük bir çoğunluğunun kendisini müzik alanında yetenekli bulduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcılar kendilerinin dinleme, çalgı çalma, söyleme, ritim ve müzik kulağı alanlarında yetenekli olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra katılımcılara “müzik ile ilgili en çok neyi seviyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplardan dinleme, çalgı çalma, söyleme, ritim, teorik çalışmalar, yarattığı hisler kodları oluşturulmuştur. Buna göre katılımcıların kendilerini yetenekli buldukları alan ile müzik ile ilgili sevdikleri yönlerin benzerlik gösterdiği görülmektedir. Buna bağlı olarak katılımcıların hem yetenekli oldukları hem de sevilen yönlerine ilişkin alanın çoğunlukla duyuma yönelik olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalar ile müzik dinlemenin hayatımızın büyük bir çoğunluğunda yer aldığı belirlenmiştir. Gülbağ (2019) araştırmasında bir insanın ortalama her gün 4 saat müzik dinlediğini belirtmiştir. Benzer şekilde öğrencilerin de bu konuda dinleme ve duyuma yönelik görüş bildirmiş olması beklenen bir cevaptır.

Katılımcıların dinledikleri müzik türleri yabancı pop, metal/rock, Anadolu rock, Türkçe rap, Türkçe pop, opera, Japonca müzikler, k-pop, Türk müziği ve beğenilen her türlü müziktir. Katılımcıların eski/yeni, popüler olan ya da olmayan birçok farklı müziği ayırım yapmadan dinledikleri belirlenmiştir. Erdal ve Tepe (2021) yaptıkları araştırmada Türkiye’deki genç yetişkin bireylerin (yaş ortalaması 22, 33) dinledikleri müziklerin türünü pop, Türk halk müziği ve rock müzik olduğunu belirlemişlerdir.

Katılımcılara seçmeli ders olarak müzik dersini neden seçtikleri sorulmuştur. Elde edilen verilerden katılımcıların müzik dinlemeyi sevdikleri, enstrüman çalmayı öğrenmek istedikleri ya da bu konuda gelişmek istedikleri, müzik alanında gelişmek istedikleri, müziği sevdikleri, müzik öğretmenini sevdikleri, dersin içeriği ya da ortaokulda yaşamış oldukları deneyimler neticesinde müzik dersini seçtiği sonucuna varılmıştır. Bunun yanı sıra bazı katılımcılardan müzik dersini rastgele seçtikleri, not kaygısı yaşadıkları ve diğer seçmeli derslerin kontenjanlarının kalmadığı ya da açılmadığı için seçtikleri yönünde cevaplar alınmıştır. Bu cevaplardan yola çıkarak katılımcıların çoğunun müzik dersini severek ve isteyerek ayrıca derse olan ilgisinden dolayı tercih ettikleri söylenebilmektedir. Geçmişteki müzikal deneyimlerin (önceki müzik dersleri ya da gittikleri kurslar) dersi seçmedeki etkisi ise şu yöndedir: Önceki deneyimlerin müzik dersini seçmeye etkisinin olduğunu belirten katılımcıların pozitif tecrübeler yaşadığı, etkisinin olmadığını belirten katılımcıların ise negatif ya da yansız tecrübeler yaşadığı belirlenmiştir.

Bursa ilinde yer alan Halil İnalçık Sosyal Bilimler Lisesinde müzik sınıfı olduğu BTO Ali Osman Sönmez Sosyal Bilimler Lisesinde müzik sınıfının olmadığı gözlemlenmiştir. Bu durumun katılımcıların müzik dersinin içeriği, işlenişi ve beklentilerine yönelik cevaplarda çok büyük değişkenlik göstermesine neden olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunun müzik sınıfında işlenen derslerin konularına yönelik çok daha fazla ilgili oldukları fakat müzik sınıfında işlenmeyen derslerin içeriklerine yeterince ilgi duymadıkları belirlenmiştir. Ayrıca dersin işlenişinde ders saatinin yeterliğine ilişkin görüşlerde katılımcıların çoğunun ders saatinin arttırılması ya da derslerden sonra kurs olarak fazla saatler eklenmesi gerektiği düşüncesinde olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin bu görüşleri müzik öğretmenlerinin görüşleri ile de benzerlik göstermektedir. Benzer şekilde Şahin ve Toraman (2014) da yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin müzik sınıfına yönelik beklentilerinin olduğunu ve müzik ders saatinin yetersizliğini vurguladıklarını belirtmişlerdir. Atak Yayla ve Dalmışlı (2014) da çalışmalarında görüşme yaptıkları müzik öğretmenlerinin yarısının müzik sınıfı bulunurken diğer yarısının bulunmadığını tespit etmişlerdir. Çalışmada müzik sınıflarının dersin etkili işlenmesi yönünden büyük önem taşıdığı söylenmiştir.

Katılımcılar müzik derslerinin içeriğine yönelik olarak müzik tarihi, konser etkinlikleri, enstrüman bilgisine yönelik çalışmalar, müzik grup/topluluklarının oluşması, okul dışı etkinlikler, enstrüman çalışmaları, müzik sevgisi aşılama yönelik uygulamalar, şarkı söyleme/ses eğitimi

etkinlikleri, ritim etkinlikleri, sınıfın bölünmesi, proje/ performans ödevleri, dinleme etkinlikleri, seminerler ve ek çalışmalar/kurs çalışmalarının yapılmasını önermişlerdir.

Katılımcıların müzik dersi işlenişine yönelik olumlu ve olumsuz görüşler bildirdiği belirlenmiştir. Katılımcıların belirttiği olumsuz görüşler arasında müzik sınıfı eksikliği, materyal eksikliği, işleniş yetersizliği, öğrenci sayısının fazla olduğu, işlenişin kötü olduğu, yeteneğe yönelik ders işlenmediği, derslerin daha etkili olması isteği ve müzik sınıfının düzeni ifadeleri bulunmaktadır. Buna göre müzik sınıfı olmayan katılımcıların müzik sınıfı ve materyal eksikliği, işlenişin yetersiz ve kötü olduğu yönünde olumsuz görüş bildirirken; müzik sınıfı olan katılımcıların ise dersteki öğrenci sayısının fazla olduğu, derslerin daha etkili olmasını istediği, yeteneğe yönelik ders işlenmediği ve müzik sınıfının düzeni konusunda olumsuz görüş bildirdiği görülmektedir. Benzer şekilde yapılmış pek çok araştırmada da özellikle müzik dersleri ile ilgili okullarda müzik sınıfı ve materyal eksikliği olduğu belirlenmiştir (Atak Yayla ve Dalmışlı, 2014; Şahin ve Toraman, 2014). Aynı şekilde Kademli ve Çelik Kılıç (2019) da yapmış oldukları araştırmada müzik sınıfı ve müzik araç-gereçlerinin eksikliklerinin okullarda mevcut olduğu bulgularına yönelik olarak fiziki şartların iyileştirmesini ve eksikliklerin giderilmesi önerilerinde bulunmuşlardır. Yine benzer şekilde Yaman Akkuzu (2016) da yaptığı çalışmada katılımcıların çoğunun okullardaki müzik sınıfı eksikliğini dile getirdiği ve donanım konusunda sıkıntı yaşadığı sonucuna ulaşmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda bir kez daha vurgulanabilir ki müzik derslerinin müzik sınıfında yeterli, çeşitli materyaller ve çalgılar ile işlenmesi dersin daha etkili, anlaşılır, eğlenceli ve ilgi çekici işlenmesine olanak tanımaktadır. Şahin ve Toraman (2014)'ın da araştırmalarında belirttiği gibi öğretmenin bu konudaki kişisel çabasının yanı sıra bu durumun özellikle okul yönetimleri ve üst yönetimler tarafından da dikkate alınması, gerekli alan olanaklarının yanı sıra bütçe ayarlamalarının da yapılarak yeterli materyale sahip müzik sınıflarının oluşturulması gerekmektedir.

Ortaöğretim eğitiminden sonra başvurulabilecek mesleki müzik eğitimi veren kurumlarından olan ve müzik öğretmeni yetiştiren müzik eğitimi ana bilim dallarının geçmiş yıllarının verileri incelendiğinde özellikle 2018 yılı öncesinde sınava giren adayların günümüze oranla daha büyük çoğunluğunun Güzel Sanatlar Lisesi mezunları olduğu görülmektedir (Engür, Gül, Çeliktaş ve Özer, 2018; Gençel Ataman ve Eroğlu, 2011; Kılıç, 2004; Tufan, Kılıç ve Bulut, 2008; Yalçın, 2019). Bunun yanı sıra Sağer (2007) gerçekleştirdiği araştırmada Güzel Sanatlar Lisesi ve diğer lise mezunlarına bazı müzikal testler uygulayarak başarı oranlarını kıyaslamayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinden mezun adaylarla diğer liselerden mezun adaylar arasında anlamlı bir başarı farkının bulunmadığı belirlenmiştir. Önceleri meslek liselerinden mezun olanlara uygulanan ek puanlar ya da dört yıl boyunca alınan ve lisans düzeyinde profesyonel müzik eğitimine temel oluşturan müzik eğitiminin alınmış olması büyük bir avantaj gibi görünürken günümüzde getirilen yeni uygulamalar bu durumda değişiklik yaratmıştır. Öğretmenlik alanlarına getirilene 800.000 barajı Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerini zorlamakta ve öğretmenlik alanlarına başvurmalarını zorlaştırmaktadır. Bu durum diğer lise türlerinden daha çok adayın sınavlara başvurup müzik eğitimi ana bilim dallarına yerleşmesine olanak sağlamıştır. Bu durumda sadece Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri değil diğer lise türlerinde okuyan öğrencilerin de müzik alanlarına yönlendirilmesi beklenmektedir.

Bu beklenti ile Sosyal Bilimler Liselerinde seçmeli müzik dersini seçen öğrencilerin müzik alanında meslek seçme eğilimleri araştırılmıştır. Elde edilen verilerden öğrencilerin tamamı müziği çok sevse de çoğunluğunun müziği meslek olarak seçmek yerine hobi olarak devam etmek istedikleri sonucuna varılmıştır. Az sayıda katılımcıdan da istediği diğer bölümleri kazanamaması durumunda seçebileceği yanıtı alınmıştır.

Katılımcıların çoğu müziği meslek olarak seçmeyeceğini belirtse de bu dersten beklentileri bulunmaktadır. Bu beklentiler müzik tarihini bilmek, enstrüman çalmayı öğrenmek, sosyal etkinliklerin artması, eski/ kadim çalgıların öğrenilmesi, iyi dinleyici olabilmek, ses ile ilgili seminerler verilmesi, bando takımı kurulması, ritim becerisinin geliştirilmesi, müziksel gelişim sağlanması, aktif/çekici derslerin olması, ses eğitimi verilmesi, karaoke yapılması olarak belirtilmiştir. Veriler incelendiğinde katılımcıların çoğunun müzik dersinden beklentilerinin enstrüman öğrenmek ve şarkı söylemek olduğu sonucuna varılmıştır. Kılıç (2016) yaptığı çalışmada da benzer şekilde müzik derslerinde dinleme eğitiminin verilmesi, müziğin sevdirmesi ve daha etkili/ilgi çekici ders içeriklerine yönelik öneriler getirmiştir. Bu öneriler yapılan araştırmadan elde edilen beklentiler temasına yönelik oluşturulmuş kodlar ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda müzik dersinin içerik ve işlenişine yönelik olarak;

- Müzik sınıfı olan sınıfların derse ilgi ve motivasyonlarının fazla olduğu görülmesi ve bunun önemli bir ihtiyaç olduğu gözlemlenmesi nedeniyle Sosyal Bilimler Liseleri ve diğer tüm ortaöğretim kurumlarında müzik sınıfı oluşturulması;
 - Öğrencilerin müzik dersine olan ilgisinin arttırılmasına yönelik olarak müzik sınıflarındaki ve okullardaki hem enstrümanlara yönelik hem de teknolojik alanda (akıllı tahta, projeksiyon cihazı, internet desteği, vb.) materyal eksikliklerinin giderilmesi;
 - Müzik sınıflarının oluşturulup enstrüman ve teknolojik olarak eksiklerinin giderilmesi için okul idarelerinin başta olmak üzere ilçe, il müdürlükleri ile Millî Eğitim Bakanlığının bu konuda desteklerinin arttırılmasının sağlanmasına yönelik bütçe kalemlerinin planlanması;
 - Müzik dersinin genel müzik eğitiminin her düzeyinde yeterli ders saatiyle zorunlu ders olarak okutulması;
 - Müzik dersinin içeriğinin planlanmasında farklı türlerin de ders işleniş süreçlerine dâhil edilmesi;
 - Müzik ders saatinin açılacak koro, enstrüman eğitimi, ses eğitimi, vb. alt seçmeli dersler ile çeşitlendirilerek arttırılması;
 - Millî Eğitim Bakanlığı tarafından sadece üniversite giriş sınavlarında çıkan soruların derslerine yönelik değil aynı zamanda müzik, görsel sanatlar ve beden eğitimi derslerine yönelik de kurs saati planlamasının yapılmasına olanak sağlanması;
 - Müzik ders saatleri haricinde kurs ya da ek çalışmalar ile koro, orkestra vb. grup çalışmalarının yapılmasına yönelik zamanlamanın planlanması;
 - Okullarda müzik alanına yönelik konser, konferans, seminer, söyleşi, panel ve çalıştayların daha sıklıkla düzenlenmesi;
 - Okullarda hem öğrencilerin heveslenmesine hem de yetenekli öğrencilerin özgüveninin artmasına olanak sağlayacak performanslarını sergileyebilecekleri etkinliklerin düzenlenebilmesi amacıyla konser salonlarının yer alması;
 - Öğrencilerin okul dışı etkinliklere katılmasına olanak sağlayacak faaliyetlerin planlanması;
 - Müzik alanında özel yeteneği olan öğrencilerin belirlenip özel yetenek sınavlarına yönelik çalışmalar yapmasına yönlendirilmesi önerilmektedir.
- Bunun yanı sıra bu konu ile araştırmacılara;
- Bu çalışmaya ek olarak, Türkiye'nin farklı bölgelerindeki Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin de katılımıyla gerçekleştirilen uygulamalar neticesinde daha genel sonuçlara ulaşmaya yönelik araştırmalar yapılması;
 - Literatürdeki proje okullarına yönelik eksikliğin giderilmesi amacıyla hem bu okulları içeren araştırmaların yapılması hem de araştırmalarda Sosyal Bilimler Liselerinin "proje okulu" olarak vurgulanması;
 - Öğrencilerin müzik dersine yönelik görüşlerinin farklı proje okulu türlerinde de araştırılmasına yönelik çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Abril, C. R. ve Gault, B. M. (2016). *Teaching General Music : Approaches, Issues, and Viewpoints*. New York: Oxford University Press.
- Aydın, F. ve Kaya, H. (2011). Sosyal Bilimler Lisesi Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının Değerlendirilmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24, 229-257.
- Aydın, F. (2012). Sosyal Bilimler Lisesi Öğrencilerinin Coğrafya Dersini Öğretimine Yönelik Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(3), 1035-1050.
- Ataman, Ö. G. ve Eroğlu, Ö. (2011). Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Müzik Özel Yetenek Sınavına Başvuran Öğrenci Adaylarının Profili. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(25), 19-29.
- Atakayla, A. ve Dalmışlı, F. (2014). Müzik Eğitiminde Öğretim Materyallerinin Kullanımı. *Mehmet Akif Ersoy Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(10), 199-214.
- Bağrıaçık, Z. (2019). Ortaöğretim Öğrencilerine Uygulanan Müzik Eğitimi ile İlgili Olarak Ebeveynlerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Biröl, Z. N. ve Yazıcı, H. (2011). Fen ve Sosyal Bilimler Lisesi Öğrencilerinde Mükemmelliyeçilik, Benlik Saygısı ve Liderlik Özellikleri. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi*, 12, 113-122.
- Boybeyi, S. ve Boybeyi, M. (2007). Sosyal Bilimler Lisesi Örneğinde Ortaöğretim: Eğitim Programlarında Farklılaşmanın Sonuçları. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3, 51-55.
- Cırtı, H. ve Günday, R. (2019). Ortaöğretim Özel Program ve Proje Uygulayan Eğitim Kurumları'nın Arka Planı ve Proje Okul Uygulamaları. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi (TURKSOSBİLDER)*, 4(2), 143-151.
- Çuhadar, C. H. (2016). Dünyadaki Profesyonel Müzik Eğitiminin İncelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 58, 243-251.
- Degé, F., Wehrum, S., Stark, R. ve Schwarzer, G. (2011). The Influence of Two Years of School Music Training in Secondary School on Visual and Auditory Memory, *European Journal of Developmental Psychology*, 8(5), 608-623.
- Dill, S. (2015). Volunteer Opportunites in Music Education., *Texas Music Educators Conference*. (7-8). San Antonio: Winter 2015.
- Düzgören, H. ve Gereken, S. E. (2017). Anadolu Lisesi Öğrencilerinin 'Müzik Dersi' Kavramına İlişkin Algıları. *Online Journal of Music Sciences*, 2(3), 86-117.
- Engür, D., Gül, G., Çelikaş, H. ve Özer, N. (2018). Müzik Öğretmeni Adaylarının Çalgı Dersi Tutumları ile Başarı Yönelimlerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 1442-1453.
- Erdal, B. ve Tepe, Y. K. (2021). Bireylerin Duygu Durum, İçedönük-Dışadönük Kişilik Özelliği ve Müzik Tercihleri Arasındaki İlişkiler. *Psikoloji Çalışmaları*, 41(2), 549-580.
- Filimon, R. C. (2014). The Value of Contemporary Music Education and Musical Animation: Education for Music, Education Through Music and Therapy Through Music. *Review of Artistic Education*, 7(8), 127-132.
- Gülbağ, E. (2019). Mağazalarda Müzik Kullanımının Satın Alma Davranışına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Güloğlu, F. ve Özyay Köse, E. (2019). Sosyal Bilimler ve Fen Lisesi Öğrencilerinin Öğrenme Stilllerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Journal of Research in Education and Society*, 6(2), 287-307.
- Kademli, B. ve Çevik Kılıç, D. B. (2019,18-19 June). Ortaokul müzik öğretmenlerinin müzik dersine yönelik görüşleri. İçinde H. Kahya (Editör). 2nd International Congress on New Horizons in Education and Social Sciences (ss. 278-286). İstanbul: 18-19 Haziran 2019.
- Karaman, D. (2021). Yöneticilere Göre Anadolu İmam Hatip Liselerindeki Program Çeşitliliği ve Proje Okul Uygulamasının Değerlendirilmesi. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 11, 11-38.
- Kaya, A. (2019). Proje Okullarının Yapı ve İşleyişine İlişkin Bir Örnek Olay İncelemesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 49, 69-97.
- Károlyi, O. (1999). *Müziğe Giriş*. (çev. M. Nemutlu). İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Kılıç, I. (2004). Üniversitelerin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim/Anasanat Dalı Birinci Sınıf Öğrencilerinin Kişisel Profilleri. 1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu, Isparta: 7-10 Nisan 2004. 07.03.2022 tarihinde <https://www.muzikegitimcileri.net/> adresinden alındı.
- Kılıç, I. (2016). Ortaokul Öğrencilerinin Müzik ile İlgili Görüşlerinin İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 360-371.

- Koç, C. B. (2019). Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Müzik Dersine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (Giresun İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Trabzon Üniversitesi.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. London: Sage Publications.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel Araştırma*. (çev. S. Turan). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Opdenakker, R. (2006). Advantages and Disadvantages of Four Interview Techniques in Qualitative Research. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 7(4), Art. 11. 07.03.2022 tarihinde <https://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/175/391> adresinden alınmıştır.
- Ozan, R. (2007). Sosyal Bilimler Liselerinde Tarih Eğitimi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Sağır, T. (2007). Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümü ile Diğer Liselerden Mezun Öğrencilerin Müzik Öğretmenliği Programı Özel Yetenek Giriş Sınavındaki Başarı Durumlarının İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 2, 212-221.
- Şahin, A. ve Toraman, M. (2014). İlköğretim Müzik Dersine Yönelik Veli ve Öğrenci Görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 329-345.
- Tabancalı, E. ve Becerikli, E. (2019). Millî Eğitim Bakanlığı Proje Okul Yöneticilerinin Yetenek Yönetimine İle İlgili Görüşleri. *Turkish Studies*, 14(7), 3967-4002.
- Tufan, E., Kılıç, I., ve Bulut, F. (2008). 2006-2007 Eğitim-Öğretim Yılı Müzik Özel Yetenek Giriş Sınavına Katılan Öğrenci Profili. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(20), 177-192.
- Uçan, A. (1997). *Müzik Eğitimi Temel Kavramlar- İlkeler- Yaklaşımlar*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Westerlund, H. ve Gaunt, H. (2021). Invitation. İçinde H. Westerlund ve H. Gaunt (Editörler). *Expanding Professionalism in Music and Higher Music Education A Changing Game*. (ss. xiii – xxxiii). New York: Deanta Global Publishing.
- Yalçın, A. (2019). Kırıkkale Güzel Sanatlar Lisesi Mezunlarına İlişkin Bir İnceleme 2004-2018. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.
- Yaman Akkuzu, D. (2016). Ortaöğretim 12. Sınıf Müzik Dersi Öğretim Programının İşlevselliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Erzurum İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (1994). Discovering the Future of the Case Study. Method in Evaluation Research. *Evaluation Practice*, 15(3), 283-290.
- Zengin, M. ve Karaman, D. (2020). Öğrencilerin Proje Anadolu İmam Hatip Liselerini Tercih Nedenleri ve Mesleki Eğilimleri. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, 54, 403-431.

İnternet kaynakları:

- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Müzik dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) öğretim programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=359> (E.T. : 02.01.2022)
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Ortaöğretim kurumları haftalık ders çizelgesi*. http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_02/21173451_ort_ogrtn_hdc_2018.pdf (E.T. : 30.11.2021)
- Millî Eğitim Bakanlığı (2020). *İlköğretim kurumları (İlkokul ve Ortaokul) haftalık ders çizelgesinde değişiklik yapılması*. <http://tegm.meb.gov.tr/www/ilkogretim-kurumlari-ilkokul-ve-ortaokul-haftalik-ders-cizelgesinde-degisiklik-yapildi/icerik/530> (E.T. : 30.11.2021)
- Kocaeli Kariyer Planlama Portalı (2022). Sosyal Bilimler Lisesi https://kocaeli.meb.gov.tr/kariyer/lise_sosyal.aspx (E.T. :09.02.2022)